

S. Sayısı : 48

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında kanun lâyihası ve Millî müdafaa İktisad ve Adliye encümenleri mazbataları (1/79)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar Müdürlüğü

Sayı : 6/4711

19 - XI - 1938

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 7 - XI - 1938 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

C. Bayar

Esbabı mucibe

Milletler Cemiyeti azasından olan Devletlerce kendi memleketleri dahilindeki harb malzemesi imal ve ticaretinin kontrol edilmesi mezkûr cemiyet asamblesinde tekarrür etmiş olduğundan memleketimizde harb şanayiinin murakabesi siyasal bakımdan gerekli görülmüştür. Bununla beraber bu gibi silâh ve mühimmat yapan fabrikaların imalât ve kabiliyetleri hakkında Millî Müdafaa vekâletince alınmakta olan malûmatın daha esaslı ve hakikî şekilde toplanmasına ihtiyaç vardır.

Bu kontrol aynı zamanda imalâtının her hangi bir suretle muhalif kimseler veya gizli teşekküller eline geçmesine de mâni olmak bakımından dakilî emniyet için de faydalı görülmektedir.

Bu itibarla Türkiye dahilinde hakikî veya hükmî şahıslar elile kurulub işletilen, kısmen veya tamamen harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinden esasen toplanmakta olan malûmatı kanunî bir müeyyede bağlamak ve bu müesseselerin, sırf dahilî bir tedbir olmak üzere bizzat kendi vesait ve teşkilâtımız marifetile kontrolünü temin etmek düşüncesiyle (Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında kanun) lâyihasının tanzimine lüzum görülmüştür.

Millî Müdafaa encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Millî Müdafaa encümeni

Esas No. 1/79

Karar No. 8

11 - V - 1939

Yüksek Reisliğe

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkındaki Millî Müdafaa vekilliğince hazırlanan ve

İcra Vekilleri Heyetince Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulduğuna dair olup encümenimizce müza-

kere ve kabul edilen kanun lâyihası intihabâtın yenileşmesi hasebile hükümsüz kalan ve bu kere tekrar encümenimize verilen Başvekâletin 19 t.ş-rinisani 1939 tarihli ve 6/4711 sayılı tezkeresi ve bağı evrak encümenimizce okundu ve görüldü.

Hükûmetin esbabı mucibesinde de beyan edildiği veçhile Milletler cemiyeti azasından bulunan Devletlerin kendi hududları dahilinde harb silâh ve mühimmatı imali ve bu maddeler üzerindeki ticaretin kontrolü Milletler cemiyeti asamblesinde takarrür etmiş olduğundan ve esasen Millî Müdafaa vekâleti tarafından harb silâh ve mühimmatını imal eden müesseselerden malûmat alınmakta ise de daha esaslı ve hakiki bir şekilde malûmat toplanması ve icabatına göre hareket edilmesi memleketimizin yüksek menfaatleri icabatından bulunduğu ve diğer cihetten de Milletler cemiyeti mukarreratının memleketimizce de tatbiki demek olacağından bu kontrol işinin tedvin edilmesini encümenimiz de zarurî görmüş ve ancak harb silâhları tabirinin tahditten kurtarılmasını, kontrol işine memleketin dahili emniyeti için ilgili vekâletlerin de iştirakinin temin ettirilmesini, yeniden müsaade ile tesis edilecek fabrika yerleri-

nin ve vaziyetlerinin emniyet ve asayişile askerî ve ekonomi bakımından da uygun olmasını ve 1055 sayılı teşviki sanayi kanunu ile zeyilleri hükümlerinin bu kanunla mubayenetine meydan verilmemesini ve şüpheli şahıs ve sermayenin bu müesseselerde rol oynamamalarını ve fabrikalara her nevi teklif ve siparişlerden vaktile haberdar olmalarını teminen maddelerde değişiklikler ve ilâveler yapmak suretile kanun lâyihasını kabul etmiştir.

Havalesi veçhile İktisad encümenine vermek üzere Yüksek Başkanlığa sunuldu.

M. M. En. Rs.	M. M.	Kâtib
Diyarbakır	Erzurum	Samsun
K. Sevüktekin	Ş. Koçak	R. Barkın
Çankırı	Çorum	Erzurum
D. A. Arkan	E. Sabri Akgöl	A. Akyürek
Erzurum	İstanbul	Kars
S. Altuğ	Dr. H. Ş. Erel	H. Kızıldoğan
Kars	Konya	Malatya
Ş. Karacan	V. Bilgin	O. Koptagel
Maraş	Muğla	Samsun
H. Reşid Tankut	S. Güney	A. F. Engin
Sayhan		Yozgad
Sinan Tekelioğlu		C. Arat

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.

İktisad encümeni

Esas No. 1/79

Karar No. 22

30 - V - 1939

Yüksek Reisliğe

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkındaki Millî Müdafaa vekilligince hazırlanan ve İera Vekilleri Heyeti karârile Yüksek Meclise arz edilen kanun lâyihası Encümenimiz tarafından müzakere ve kabul edilmiş ise de intihabın yenilenmesi hesabı hükümsüz kalmış ve bu kere Millî Müdafaa encümeninde müzakere ve tedkik edildikten sonra havalesi mucibince tekrar Encümenimize gelmiştir.

Lâyiha; Millî Müdafaa vekâletinin alâkadar şube müdürü huzurile tedkik ve müzakere olundu. Evvelce munhasıran resmî müessesat tarafından

yapılmakta olan harb silâh ve mühimmatı son zamanlarda hususî müesseseler tarafından yapılmaya başladığından memleketin yüksek müdafaa ve inzibatile alâkadar olan bu sanayiın kontrole tâbi tutulması tabii olduğu kadar azasından bulunduğumuz Milletler Cemiyeti kararının icablarından olarak bu sanayiî kontrol etmek icab etmektedir.

Encümenimiz mevzula alâkadar sanayi müesseselerin bu kontrole tâbi tutulmasında iktisadî bakımdan bir mahzur görmemiştir. Ancak bu günün harbinde mühimmat mevzuuna girmiycek eşya kalmamış olduğundan sanayi müessese-

lerden hangilerinin kanun lâyihasının yüklediği vecaibi ifa ile mükellef olduğunun vuzuhla tayin edilmesini Encümenimiz faideli görmüştür. Aksi takdirde bariz vasfı ticarî gibi görünüşte mühimmat sanayii meyanına girebilecek müessesatın munhasıran telâkki farkından, kanunun yüklediği vecaibi ifa edememek mevkiine düşmesi mümkün görüldüğünden sanayicilerin bilmiyerek müerim mevkiinde kalmalarına meydan vermemek maksadile Encümenimiz birinci madde nihayetine «bu kanunun şümülü dahiline giren mühimmat sanayii İcra Vekilleri Heyeti tarafından her takvim senesi başında tesbit edilerek ilân olunur» fıkrası ilâve edilmiştir.

Lâyihanın ikinci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millî Müdafaa Encümeninin üçüncü maddesinin (A) fıkrasında «yeniden kurulacak olan fabrikaların nerelerde kurulacağı ve depolarile satış yerleri» tadad edildikten sonra «ve saire gibi müessese ve tesisatın» fıkrası çok şümüllü görüldüğünden Millî Müdafaa mümessilinin muvafakatile maddeden tayyına karar verilmiştir.

B fıkrasındaki «mevcud veya kurulacak olan her fabrika» fıkrasındaki her fabrika kelimesinin kanun lâyihasının mevzu silâh ve mühimmat fabrikası olduğu bedihî ise de iltibasa müsaid görüldüğünden «kurulacak olan» fıkrasından sonra «her harb silâh ve mühimmat fabrikası» şeklinde tadil edilmiştir.

Millî Müdafaa Encümeninin «C» fıkrası fabrikanın alacağı siparişi kabulden evvel üç gün içinde Millî Müdafaa ve Dahiliye vekâletlerine bildirilmesini mecburî kılan bir fıkra olup bu gibi hallerde sahibine ihbar mecburiyetinin tahmili, işin icablarına uygun görüldüğü halde haber verilen vekâletlerin cevap vermek mecburiyetini ifade eden bir hükmün bulunmamasını, Encümenimiz iktisadî cebheden bir noksan telâkki etmiş ve böyle vaziyetlerde intizarların fabrikayı mutazarrır edeceğini de göz önüne alarak ismi geçen vekâletlerin bu gibi müracaatlara azamî on beş gün zarfında cevap vermelerinin mecburî kılınmasını muvafık bulmuş ve mezkûr fıkraya bu mecburiyeti ifade eden bir hüküm ilâve etmiştir.

Lâyihadaki (C) fıkrası bu kabil fabrikalar imalatının Millî müdafaa vekâleti memurları vasıtasile kontrol edileceğini âmir bulunmakta ise de kanunun tatbikına İcra Vekilleri Heyeti memur ediliğine ve Millî müdafaa encümenince bu

kanunun tatbikı için bir nizamname yapılması mecburî tutulduğuna göre encümenimiz lâyihanın bu fıkrasını kaldırmayı ve kanunun tatbik şekillerini gösterecek olan nizamnamede Hükûmetin bu gibi fabrikaları kimlere ve ne şekilde kontrol ettireceğini daha geniş mikyasta mülâhaza ve dercetmesini işin icablarına daha uygun görmüştür.

D fıkrası fabrikanın her malî yıl sonunda muhtelif vekâletlere verilmesini mecburî kıldığı bir beyannameden bahsetmektedir. Esasen bu gibi fabrikalar gerek teşviki sanayi gerek iş kanunları mucibince her sene İktisad vekâletine yaptıkları iş mikdarı, çalıştırdıkları amele ve verdikleri yevmiyeyi gösteren bir beyanname vermek mecburiyetinde olduklarından encümenimiz fabrikaları bu suretle ayrı ayrı zamanlarda birbirinden farklı beyannameler tanzimi müşkülâtı koymayı yerinde bulmamış ve her sene İktisad vekâletine verecekleri beyannamelerin bir suretinin de Millî müdafaa vekâletine verilmek suretile muamelenin basitleştirilmesini işin icablarına daha uygun görerek fıkrayı bu esasa göre yeniden yazmıştır.

Lâyihanın dördüncü maddesi lüzumunda her nevi harb silâh ve mühimmatın memleket dışarısına çıkarılmasının Vekiller Heyeti kararile menedilebileceği hükmünü koymakta olup encümenimiz memleketin müdafaasile alâkadar olan bu kararı yerinde görmekte ise de esasen bütün siparişlerini Hükûmetin muvafakatile almayı mecbur tuttuğumuz bir fabrikanın giriştiği malî ve iktisadî bir muamelenin bu tarzda iptalinden dolayı bazan işin vüsati şümülü mezkûr fabrikayı iflâsa kadar götürebileceğinden bu gibi vaziyetlerde Hükûmetin de dışarı çıkmasını menettiği malzemenin mütevellid fabrika zararını tazmin etmeğe mecbur tutulmasının adalete uygun olacağını mülâhaza etmiş ve madde sonuna bu maksadı ifade edecek bir hüküm konmasını muvafık bulmuştur.

Üçüncü maddenin (C) fıkrası münasebetile arzettiğimiz esbaba binaen Millî müdafaa encümeninin 5 nci maddesi tayyedilmiştir.

Lâyihanın 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Millî müdafaa encümeninin kanunun tatbik şekillerini gösteren bir nizamname yapılmasını mecburî kılan 7 nci maddesi esas itibarile kabul etmiş ise de kanunu tatbika Vekiller Heyeti memur ediliğine göre madde metninde nizamna-

meyi şu vekâletler müştereken yapar şeklinde bir tadad ve tahdidi encümenimiz muvafık bulmuş ve bu salâhiyeti mutlak olarak Hükûmete bırakmayı daha muvafık bulmuştur.

Lâyihanın 6 nci ve 7 nci maddeleri numaraları yukarıki madde sıralarına göre tashih edilerek aynen kabul edilmiştir.

Havalesi mucibince Adliye encümenine tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İktisad E. Reisi	M. M.	Kâtib
Giresun	Aydın	İzmir
<i>I. Sabuncu</i>	<i>N. Topcoğlu</i>	<i>M. Aldemir</i>

Afyon K.	Ankara	Diyarbakır
<i>Berç Türker</i>	<i>A. Ulus</i>	<i>N. Sünkitay</i>
Edirne	Erzincan	Eskişehir
<i>Faik Kallaklıran</i>	<i>S. Başoğlu</i>	<i>Emin Sazak</i>
Gaziantep	Gümüşane	İzmir
<i>Nuri Pazarbaşı</i>	<i>Edib Servet Tör</i>	<i>Benal Arıman</i>
İzmir	Kastamonu	Konya
<i>Dr. M. Bengisu</i>	<i>M. Celâl Bayar</i>	<i>Kâzım Okay</i>
Siird		Zonguldak
<i>Naki Bekmen</i>		<i>H. Karabacak</i>

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Esas No. 1/79
Karar No. 18

25 - XII - 1939

Yüksek Reisliğe

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında Millî Müdafaa vekâleti tarafından hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 7 - XI - 1938 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan ve intihabın yenilenmesi hasebile hükümsüz kalmasına binaen yeniden tedkike tâbi tutularak Encümenimize havale ve tevdi kılınmış olan kanun lâyihası Millî Müdafaa ve İktisad encümenlerinin mazbatalarile birlikte ve Millî Müdafaa vekâletinin alâkadâr şube müdürünün huzurile tedkik ve müzakere olundu.

Harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolünü, memleketin müdafaasını alâkalandıran ve aynı zamanda dahilî asayişe doğrudan doğruya temas eden ehemmiyetli bir mesele olarak telâkki eden Encümenimiz Hükûmetin bu husustaki teklifine tamamiyle iştirak ederek lâyiha hükümlerini bu kontrolün filî ve devamlı bir şekilde ifası bakımından tedkik eylemiş ve lâyihayı en son tedkik eden İktisad encümeninin tesbit ettiği metni müzakereye esas tutmuştur.

Bu itibarla birinci maddenin Hükûmetin bu müesseseleri kontrol etmeğe salâhiyetli olduğuna mütedair olan fıkrası, kontrole tâbi tutulur şeklinde tadil edilerek hususî sanayi müesseseleri-

nin hakikî veya hükmi şahıslar tarafından işletilmesi hususunda bir tefrik yapılmasında faide mülâhaza edilmemiştir. Çünkü sanayi müesseseleri ibaresi hakikî ve hükmi şahıslara şamil olmakla beraber bunu takib eden maddelerde böyle bir tefrik yapılmaması da bazı tereddüdlere mahal verebilirdi.

Harb silâh ve mühimmatı imal eden her fabrika için Hükûmetten müsaade istihsalini âmir olan ikinci maddenin fabrikanın kurulacağı yeri tayin şekline mütedair olan üçüncü maddenin birinci fıkrasile birleştirilmesi aynı mevzuata taallük eden iki hükmü bir maddede toplanması itibarile muvafık görülmüş ve ikinci madde ona göre tadil edilmiştir.

Ancak bu tadil sırasında İktisad encümeni tarafından aynen kabul edilmiş olan teklifte mevcud fabrika kelimesinin her hangi bir tahdidi tazammun etmesine mahal vermemek üzere müessese kelimesile değiştirilmesine ve bu müsaadenin yalnız tesise değil işletmeye de teşmiline karar verilmiştir.

Üçüncü maddede mevcud veya kurulacak olan her harb silâh ve mühimmat fabrikası yerine kanunun istihdaf etmiş olduğu bileümle müesseseleri ifade edecek bir ibarenin ikamesi muvafık görülmüştür. Bundan başka müessese-

nin imal ettiği veya edeceği maddelerle senelik azamî istihsal ve diğer hususatı kanunun neşrinden itibaren üç ay zarfında bildirmeyi mecburî kılan fıkranın kanunun neşrinden üç ayı geçen bir müddet sonra tesis edilecek müesseseler hakkında tatbik kabiliyetini haiz olmadığı görülmüş ve bittabi kanun vazının bu gibileri kontrolden azade kılmak istemediği bedihi bulunmuş olduğundan kanunun neşri tarihinden sonra kurulacak müesseselerin altıncı maddede yazılı nizamnamede gösterilecek müddet zarfında istenilen malûmatı Millî Müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletlerine bildirmelerini temin edecek bir hüküm ilâve olunmuştur.

Aynı maddenin sene içinde alınan siparişlerin cins, mikdar ve yerlerinin malî yıl sonunda bildirileceğine dair olan «C» fıkrası hükmü bu fıkranın son bendi ile telif edilmek üzere fıkra bu malûmatın en kısa bir zamanda verilmesini temin eder şekilde kaleme alınmıştır. Millî Müdafaa vekâletinin yapılan siparişlerin kabul edilip edilmemesi hakkındaki kararını en çok on beş gün zarfında bildireceği yolunda İktisad encümenince yapılan tadil encümenimizce de muvafık görülmüşse de kararın bu müddet zarfında tebliğ edilmemiş olması halinde siparişin kabulüne cevaz verilmiştir.

Dördüncü maddede «Zarar ve ziyan Hükûmet tarafından ödenir» ibaresi yerine «Hazine tarafından ödenir» kelimeleri ikame edilmiş, lâyi-

hanın diğer maddelerinin aynen kabulü karar altına alınmıştır.

Lâyihanın vazettiği mecburiyetler arasında müsaade istihsal etmeksizin fabrika açmak veya alınan siparişleri vaktinde bildirmemek gibi haddizatında mühim addedilebilecek vecibeler mevcud olduğu gibi iş cedvellerinin veya amele mevcudunun bir beyanname ile tesbiti gibi talî derecede hükümler bulunmasına binaen ceza müeyyidesinin takib mevzuu olan suçun ehemmiyetine göre tertibine imkân vermek üzere beşinci maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü madde hükümleri ayrı ayrı nazara alınmak suretile tanzimine lüzum hâsıl olmuştur.

Umumî Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Adliye En. Rs.	M. M.	Kâtib
Çorum	Zonguldak	Konya
Münir Çağıl	Şinasi Devrin	G. Gültekin
Antalya	Balıkesir	Bingöl
N. Aksoy	Hacim Çarıklı	Feridun Fikri
Bursa	Erzincan	Gaziantep
Atıf Akgüç	A. Fırat	Ö. A. Aksoy
Kastamonu	Kayseri	Manisa
Abidin Binkaya	R. Özsoy	Refik İnce
Mardin	Rize	Sinob
H. Menemencioğlu	Saim Ali	C. Atay
Tokad		Trabzon
S. Atanç		F. Barutçu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiyede harp silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Kismen veya tamamen harp silâh ve mühimmatı yapmak üzere hakikî veya hükmî şahıslar tarafından işletilen hususî sanayi müesseselerini Hükûmet Kontrol etmeğe salâhiyetlidir.

MADDE 2 — Harp silâh ve mühimmatı yapabilecek olan her fabrika için Hükûmetten müsaade istihsali mecburidir.

MADDE 3 — Bu kontrol Millî Müdafaa vekâleti tarafından şu suretle yapılır:

A) Mevcud her fabrika sahibi tesis ve mütedavil sermayelerile fabrikanın imal ettiği her madde ayrı ayrı yazılmak şartile bunların senelik azamî istihsal mikdarlarını bu kanunun neşrinden itibaren en geç üç ay içinde ve tesisatta yapılacak değişiklikleri değişikliğe başlamadan evvel ve tatili faaliyetlerini fabrikanın kapanmasından itibaren en geç bir ay içinde Millî Müdafaa vekâletine bildirmeğe mecburdur.

B) Bu fabrika sahipleri her sene imal ettikleri harp silâh ve mühimmatı ile aynı sene içinde aldıkları siparişlerin cins, mikdar ve yerlerini ve yevmiye ile çalışan amele mevcudile amelelere verilen vasatı yevmiye mikdarını her malî yıl sonunda resmî bir beyanname ile Millî Müdafaa vekâletine bildirirler.

C) Millî Müdafaa vekâleti, bu kabil fabrikaların imalâtını memurları vasıtasile kontrol ettirir.

MİLLÎ MÜDAFAA ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiyede harp silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Kismen veya tamamen her nevi harp silâh ve mühimmatı yapmak üzere hakikî veya hükmî şahıslar tarafından işletilen hususî sanayi müesseselerini Hükûmet kontrol etmeğe salâhiyetlidir.

MADDE 2 — Hükûmetin ikinci maddesi aynen

MADDE 3 — Bu kontrol işi aşağıda yazıldığı veçhile yapılır :

A) Yeniden kurulacak olan fabrikaların neresinde kurulacağı ve depoları ile satış yerleri ve saire gibi müessese ve tesisatının neresinde bulunacağı Dahiliye ve İktisad vekillerinin mütaleaları alındıktan sonra Millî Müdafaa vekâletince tayin olunur.

B) Mevcud veya kurulacak olan her fabrika sahibi 1055 sayılı kanun ve müzeyyelâtı mucibince ifa etmekle mükellef bulundukları vecabile beraber tesis edenlerin ve mütedavil sermayelerile sermaye sahiblerinin hüviyetlerini fabrikanın imal ettiği her madde ayrı ayrı yazılmak şartile bunların senelik azamî istihsal ve stok mikdarını bu kanunun neşrinden itibaren en geç üç ay içinde ve tesisatta yapılacak değişiklikleri değişikliğe başlamadan evvel ve tatili faaliyetlerini fabrikanın kapanmasından itibaren en geç bir ay içinde Millî Müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletlerine bildirmeğe de mecburdur.

C) Bu fabrika sahipleri her sene imal ettikleri harp silâh ve mühimmatı ile aynı sene içinde aldıkları siparişlerin cins, mikdar ve yerlerini ve yevmiye ile çalışan amele mevcudile amele-

İKTİSAD ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Kısmen veya tamamen her nevi harb silâh ve mühimmatı yapmak üzere hâkîki veya hükûmî şahıslar tarafından işletilen hususî sanayi müesseselerini Hükûmet kontrol etmeğe salâhiyetlidir.

Bu kanunun şumulü dahiline giren mühimmat sanayii İcra Vekilleri Heyeti tarafından her takvim senesi başında tesbit edilerek ilân olunur.

MADDE 2 — Hükûmetin ikinci maddesi aynen

MADDE 3 — Bu kontrol işi aşağıda yazıldığı veçhile yapılır:

A) Yeniden kurulacak olan fabrikaların nerelerde kurulacağı ve depolarile satış yerleri nerelerde bulunacağı Dahiliye ve İktisad vekillerinin mütaleaları alındıktan sonra Millî müdafaa vekâletince tayin olunur.

B) Mevcud veya kurulacak olan her harb silâh ve mühimmat fabrikası sahibi 1055 sayılı kanunun ve müzeyyelâtı mucibince ifa etmekle mükellef bulundukları vecaible beraber tesis edenlerin ve mütedavil sermayelerile sermaye sahiplerinin hüviyetlerini fabrikanın imal ettiği her madde ayrı ayrı yazılmak şartile bunların senelik azamî istihsal ve stok mikdârını bu kanunun neşrinden itibaren en geç üç ay içinde ve tesisatta yapılacak değişiklikleri değişikliğe başlamadan evvel ve tatili faaliyetlerini fabrikanın kapanmasından itibaren en geç bir ay içinde Millî müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletlerine bildirmeğe de mecburdur.

C) Bu fabrika sahipleri her sene imal ettikleri harb silâh ve mühimmatı ile aynı sene içinde aldıkları siparişlerin cins, mikdar ve yerlerini ve yevmiye ile çalışan amele mevcudile ame-

ADLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiyede harb silâh ve mühimmatı yapan hususî sanayi müesseselerinin kontrolü hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Kısmen veya tamamen her türlü harb silâh ve mühimmatı yapmak üzere tesis edilen veya işletilen hususî sanayi müesseseleri aşağıda yazılı hükümler dairesinde kontrole tâbi tutulurlar.

Bu kanunun şumulü dahiline giren harb silâh ve mühimmatı sanayii her senenin kânunusani ayında İcra Vekilleri Heyeti tarafından tesbit ve ilân olunur.

MADDE 2 — Harb silâh veya mühimmatı yapabilecek olan hususî sanayi müesseselerinin kurulması veya işletilmesi Millî Müdafaa vekâletinden müsaade istihsaline bağlıdır.

Yeniden kurulacak olan fabrikaların nerelerde kurulacağı ve depolarile satış yerlerinin nerelerde bulunacağı Dahiliye ve İktisad vekâletlerinin mütaleaları alındıktan sonra Millî Müdafaa vekâletince tayin olunur.

MADDE 3 — Bu kanunun şumulüne giren hususî sanayi müesseseleri aşağıda yazılı vecibelere tâbidirler.

A) Birinci madde şumulüne giren mevcud veya kurulacak her müessesenin sahibi, 1055 sayılı kanunla zeyillerine göre ifa etmekle mükellef bulunduğu vecibeler mahfuz kalmak şartile tesis edenlerin ve sermaye sahiplerinin hüviyetlerini, mütedavil sermayelerini müessesenin imal ettiği veya edeceği her madde ayrı ayrı yazılarak bunların senelik azamî istihsal ve varsa stok mikdârını mevcud müesseseler bu kanunun neşrinden itibaren üç ay içinde, neşri tarihinden sonra kurulacak olanlar altıncı maddede yazılı nizamnamede gösterilecek müddet zarfında ve tesisatta yapılacak değişiklikleri, değişikliğe başlamadan evvel ve tatili faaliyetlerini müessesenin kapanmasından bir ay içinde Millî Müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletlerine bildirmeğe mecburdur.

B) Bu müessese sahipleri her sene imal ettikleri harb silâh ve mühimmatını ve yevmiye ile çalışan amele mevcudile bunlara verilen vasatî yevmiye mikdârını her malî yıl sonunda resmî bir beyanname ile Millî Müdafaa, Dahiliye

lere verilen vasatı yevmiye mikdarmı her malî yıl sonunda resmî bir beyanname ile Millî Müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletlerine bildirmeye de mecburdur.

MADDE 4 — Lüzumunda her nevi harp silâh ve mühimmatın memleket dışarısına çıkarılması Vekiller Heyeti kararla menedilebilir.

MADDE 5 — Bu kanuna aykırı hareket edenler hakkında bir aydan iki seneye kadar hapis ve aynı zamanda elli liradan bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

MADDE 4 — Gerek memleket içinden ve gerekse dışından yapılacak her nevi teklif ve siparişlerin vukuu ile beraber bunların cins ve mikdarı ile sipariş yapan hakikî veya hükmi şahısların hüviyeti fabrika tarafından azamî üç gün içinde Millî Müdafaa ve Dahiliye vekâletlerine bildirilir.

Hükûmet bu taleplerin isaf edilib edilmemesine en çok on gün zarfında karar verir.

MADDE 5 — Hükûmetin dördüncü maddesi aynen

MADDE 6 — Millî Müdafaa vekâleti bu kabîl fabrikaların imalâtını memurları vasıtasile kontrol ettirir.

Lüzumunda her nevi harp silâh ve mühimmatın memleket dışarısına çıkarılması Vekiller Heyeti kararla menedilir.

Müsaadesiz yapılmış olan eşya müsadere edilir.

MADDE 7 — Hükûmetin beşinci maddesi aynen

İk. E.

Ad. E.

lelere verilen vasatî yevmiye mikdarını her malî yıl sonunda resmî bir beyanname ile Millî müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletlerine bildirmeğe de mecburdur.

Vekâletler de bu taleblerin isaf edilip edilmediğini azamî on beş gün zarfında bu fabrikaya bildirirler.

D) Bu fabrikalar teşviki sanayi kanununun muaddel 30 ncu maddesi mucibince takvim yılı üzerinden hazırlayacakları iş cedvellerinden bir suretini de Millî müdafaa vekâletine verirler.

MADDE 4 — Lüzumunda her nevi harb silâh ve mühimmatının memleket dışarıma çıkarılması Vekiller Heyeti kararile menedilebilir.

Bu takdirde ihracı menedilen silâh ve mühimmatın müşteriye teslim edilmemesinden mütevellid zarar ve ziyan Hükûmet tarafından fabrikaya tazmin edilir.

MADDE 5 — Hükûmetin beşinci maddesi aynen

ve İktisad vekâletlerine bildirir.

Bundan başka müesseseye vukubulan siparişlerin cins ve mikdarile siparişi yapanların hüviyetini ve bulundukları mahalli en kısa bir zaman zarfında Millî Müdafaa vekâletine bildirir. Millî Müdafaa vekâleti siparişin kabul edilib edilmemesi hakkındaki kararını en çok on beş gün içinde alâkadara tebliğ eder. Kararın bu müddet zarfında tebliğ edilmemiş olması halinde siparişin kabulü caizdir.

C) Teşviki sanayi kanununun muaddel 30 ncu maddesi mucibince hazırlanan iş cedvellerinin birer sureti Millî Müdafaa vekâletine de verilir.

MADDE 4 — Lüzumunda her nevi harb silâh ve mühimmatının memleket dışına çıkarılması Vekiller Heyeti kararile menedilebilir.

Bu takdirde ihracı menedilen silâh ve mühimmatın müşteriye teslim edilmemesinden mütevellid zarar ve ziyan Hazine tarafından fabrikaya ödenir.

MADDE 5 — Bu kanunun ikinci maddesine muhalif hareket edenler hakkında on beş günden altı aya kadar hapis ve iki yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezası ile beraber fabrikanın kapatılmasına hükmolunur.

Üçüncü maddedeki vecibelere riayet etmeyenler eydi günden üç aya kadar hapis veya yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasına

Hü.

M. M. E.

MADDE 6 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 7 — Bu kanunun tatbikına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

12 - XI - 1938

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
C. Bayar	Hilmi Uran	K. Özalp
Da. V.	Ha. V.	Ma. V.
Dr. R. Saydam	Ş. Saracoğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	Ş. Kesebir
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. H. Alataş	Rana Tarhan	F. Kurtoğlu

MADDE 8 — Bu kanunun tatbik şekillerini göstermek üzere (Milli Müdafaa, Dahiliye ve İktisad vekâletleriyle müşterek) bir nizamname yapılır.

MADDE 9 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 10 — Bu kanunun tatbikına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

İk. E.

Ad. E.

MADDE 6 — Bu kanunun tatbik şekillerini göstermek üzere bir nizamname yapılır.

MADDE 7 — Hükûmetin 6 ncı maddesi aynen

MADDE 8 — Hükûmetin 7 ncı maddesi aynen

mahkûm olurlar.

Dördüncü madde hükmüne riayet etmeyenler hakkında altı aydan aşağı olmamak üzere hapis cezasile beraber iki yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezası hükmolunur.

MADDE 6 — Bu kanunun tatbik şekillerini gösteren bir nizamname yapılır.

MADDE 7 — Bu kanun neşri tarihinden meridir.

MADDE 8 — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.